

Νικολάου Κριτίου, ούδεν ἄλλο γινώσκομεν ἢ ὅτι συνέταξε βυζαντινῷ τρόπῳ μελέτας καὶ λόγους ἐγκωμιαστικοὺς, ματέφρασε δὲ καὶ τὴν λογικὴν τοῦ Κορυδαλλέως ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν αρχούντων, ἵσως ἵνα διδαχθῶσιν αὐτόθιν οἱ ἀλογοι Τούρκοι τοὺς κανόνας τοῦ διανοεῖσθαι.¹⁰ Ο Κοδρικᾶς, μεγαλύνας τοὺς μικροὺς καὶ ἀσήμους, φανερώσας τοὺς ἀφανεῖς, εὐγενίσας τοὺς δυσγενεῖς, ὑμνήσας δὲ τοὺς φίλους καὶ πρωστάτας αὐτοῦ πατριάρχας, βαεβόδας καὶ ἐκκλησιάρχας, ἐπιφύδνως καὶ ἔκ προνοίας ἐσιώπησε περὶ τοῦ ἀνδρὸς, διστις ἐπρώτευεν ἡδη παρὰ τοῖς "Ἐλλησι κατά τε τὴν μάθησιν, τὴν σεμνοπρέπειαν καὶ τὰς περὶ ἔθνικῆς ἀναπλάσεως ἐπόψεις, οὗ τὸ δνομα ἐφέρετο μετὰ θυμασμοῦ ἀγὰ πάντων τὰ στόματα καὶ οὐδὲ δέξυγράφος κάλλιμος ἐχάραττε τότε γέον καὶ ἀξιομέμητον λόγου χαρακτῆρα, ἀμα δὲ ἐπληγττε εὐθυρσῶς τὰς τεταριχευμένας παραδόσεις τοῦ σχολαστικοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς δουλόφρονος εὐγενείας τῶν ἐν Βυζαντίῳ ἀρχόντων.

Εἰς τοὺς πεπαιδευμένους καὶ πρὸς τὰς δργὰς δέξυγράπους ἄνδρας συμβαίνει πολλάκις ὅτι καὶ εἰς τοὺς σφόδρα ἐρωτολήπτους ἐλαχίστη καὶ οὐδαμινὴ αἰτία δύναται νὰ παράσχῃ διατριβὴν πρὸς ἀτελευτήτους λόγους καὶ ἐριστικὰς συζητήσεις. Η μῆνις τοῦ Κοδρικᾶ, ἐπὶ πολλὰ ἔτη καιροσκοποῦσα, εὗρεν ἐπὶ τέλους ἦν ἐπόθει διέξοδον, δύντος εἰς τοῦτο ἀφορμὴν τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ». Μετὰ περιπαθεῶς θυμηδίας μνημονεύμεν τῆς φιλολογικῆς ταύτης ἐφημερίδος, ἥτις ὑπῆρξεν ἐν τοῖς τότε γρόνοις ἐκ τῶν αυριωτάτων μοχλῶν τῆς πνευματικῆς τῶν Ἐλλήνων ἀναγεννήσεως, καὶ ἀληθὲς σχολεῖον, ἐν ᾧ ἐδίδαξαν εἰς ἐπήκοον δλου τοῦ γένους οἱ ἔξοχώτατοι καὶ μάλιστα φιλοπάτριδες τῶν τότε λογίων. "Ο, τι ἐλέχθη περὶ τῆς γαλλικῆς Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων" — le Journal des Débats a été plus qu'un organie; une institution — il a été surtout une école d'hommes d'Etat, politiques, diplomates, financières, — δυνατὸν νὰ λεγθῇ μέχρι τινὸς εὐλόγως καὶ περὶ τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ», τῆς πρώτης ἐν Εὐρώπῃ συσταθείσης φιλολογικῆς ἐφημερίδος, ἥτις ἐγένετο οὕτως εἰπεῖν τὸ τέμενος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, καθ' ὃν χρόνον αἱ ἑλληνίδες Μοῦσαι, φεύγουσαι τὸ πάτριον ἔδαφος, ἐξῆτουν σωτηρίας καταφυγὴν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐν τῇ ξενιτελᾳ ἀδημογούντων καὶ πενομένων λογίων Ἐλλήνων. Ἐν τῇ συμφορᾷ τοῦ Ξύνους, οἱ συντάκται καὶ συνεργάται τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» ἥσαν οἱ παρήγοροι, εὐπρωαίρετοι καὶ μεγαλόφρονες τῶν δικαιών τοῦ γένους ὑπέρμαχοι. Βίον ἀληθην ἀγοντες, περίλυποι ἐπὶ τῇ ἀπατρίᾳ, αὐτόχρημα φυγάδες, ὑπέμειναν πάσας τὰς ταλαιπωρίας καὶ

πάσας τὰς στερήσεις καὶ πάντας τοὺς διωγμούς, μιᾶς καὶ μόνης ἐμφορούμενοι ιδέας, νὰ ἀνακαλέσωσι τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ πάτριον φωνὴν. Ἡ θαυμαστὴ αὐτῶν ἀφιλοχέρδεια καὶ ἐθελοθυσία ἦτο ἐνάμιλλος πρὸς τὸν διάπυρον περὶ τὴν πατρίδα ἔρωτα, τῶν πλείστων δὲ τούτων τὰ δνόματα εἶναι ἀνεξιτήλοις γράμμασι κεχαραγμένα ἐν ταῖς δέλτοις τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. Τῆς φάλαγγος τῶν ἀθανάτων τούτων ἀθλητῶν προεξάρχεται δὲ τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» ἴδρυτης, "Ἀνθιμος Γαζῆς. Χρηματίσας ἐφημέριος τῶν ἐν Βιέννῃ Ἑλλήνων, ἀνὴρ φιλόπολις καὶ μεγαλεπίβολος, συγγραφεὺς ἐθνικελεστάτων πονημάτων καὶ μάλιστα τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης» καὶ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ», δοτικὸς πρὸς τὸν «Ἀδόγιον Ἐρμῆν» ἐμελέτησε καὶ ἐπεδίωξεν ἀτρύτοις πόνοις ἄλλα μάτην τὴν σύστασιν Ἀκαδημίας ἐν Μηλιαῖς τῆς Θεσσαλικῆς Μαγνησίας, ἐκ τῶν ἀσκνοτάτων καὶ φιλοκινδυνοτάτων μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀπολαύσας ἀμοιβῆς τῶν πρὸς τὸ ἔθνος ὑπουργιῶν του ἦτοι κατέστρεψε τὸν βίον πρὸ πεντήκοντα καὶ περιπλέον ἐνιαυτῶν ἐν ἐσχάτῃ πεντακοσίᾳ καὶ ἐλεεινότητι. Κατόπιν τοῦ Γαζῆ ἔρχονται δὲ Θεόκλητος Φαρμακίδης καὶ δὲ Κωνσταντίνος Κοκκινάκης· ἐκεῖνος μὲν, διαπρέψας ἔπειτα ως συγγραφεὺς τοῦ «Συνοδικοῦ Τόμου ἢ περὶ Ἀληθείας» πολλῷ δὲ πρότερον ὥφελήσας οὐ μικρὸν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν τετραχτόμων «Στοιχείων τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης», καὶ ὡς συναρμοσθέντων κατα τὸ παράδειγμα τοῦ κλεινοῦ φιλολόγου Ἰακωφίου, τελεσφόρως δὲ ἀναπληρωσάντων τὴν παλαιὰν καὶ ἀμέθοδον τοῦ Πατούτα ἐγκυρωπαιῶνταν. Οἱ δὲ Χίος Κοκκινάκης, μεταφράσας καὶ ἐκδίνοντας ἐν Βιέννῃ γερμανικὰ καὶ γαλλικὰ δράματα, ἐποίησε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ ἐνυάλιον δάσμα «τὸ λιγερὸν καὶ κοπτερὸν σπαθί μου», καταβάς δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα συνέταξε τὰ πρῶτα διδακτικὰ βιβλία καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1831 ἐν Αἰγαίῳ. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἐκδόται τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ περίοδον, ἔσχον συνεργάτας καὶ συνεπικούρους τοὺς λογιώτατους τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων, ὃν ἔνιοι, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἐπρωταγωνίστησαν ἐν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ἐν τῇ πολιτειᾷ. Οἱ Δημήτριος καὶ ὁ Μιχαήλ Σγινᾶς, εἰς ἀδελφοὺς Καπετανάκαι, ὁ ἐκ Κερκύρας Ἀθανάσιος Πολίτης, ὁ Κωνσταντίνος Κούμας, ὁ Μανουὴλ Βερνάρδος, ὁ Χριστόδουλος Κλουάρης, ὁ Θεόδωρος Μανωύσης, ὁ Νικόλαος Πίκκολος, ὁ Ζηνόβιος Πώπης, ὁ Πολυζώης Κοντοῦ, ὁ Κωνσταντίνος Οικονόμος, ὁ Κωνσταντίνος Ἀσώπιος, Βενιαμίν ὁ Λέσβιος, ὁ Δημήτριος

Γοβδελᾶς, δ Παναγιώτης 'Ρόδιος, δ Γεώργιος Λασσάνης, δ Κωνσταντῖνος Ζωγράφος, δ Γεώργιος Γλαράκης, δ Στέφανος Καραθεοδωρῆ, δ Ευστάθιος Ιωαννίδης — οῖα πλειάς, οῖου ἀληθῶς ἐπίλεκτον τάγματα ἀκραδάντων τῆς ἑλληνικῆς παιδείας στύλων καὶ τῆς φιλογενείας λιγυφθύργων αηρύκων! 'Αλλ' ὁ κατάλογος τῶν ἀειμνήστων τούτων ἀνδρῶν θὰ ἡλέγχετο πικρ' ἀξίαν ἑλλιπῆς ἀν μή προσετίθεντο τὰ περίβλεπτα ὄνόματα δύο ἀνδρῶν, οἵτινες λόγω τε καὶ ἔργῳ ὑπὲρ πάντα ἄλλον συγήργησαν εἰς τοῦ «Λογίου 'Ἐρμοῦ» τὴν ἐπίδοσιν. 'Ο Στέφανος Κανέλος "χαριτωμένος νέος, τῶν Βυζαντινῶν τὸ καύχημα καὶ χλέως" ὅπως ἀποκαλεῖ αὐτὸν ὁ ποιητὴς 'Αλέξανδρος Σοῦτσος, ἦτο ἐκ τῶν δραστηριωτάτων καὶ πολυμαθεστάτων τοῦ «Λογίου 'Ἐρμοῦ» συνεργῶν. Σπουδάσας περὶ τὴν ιατρικὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βυρσούργου, ἀπεδείχθη δόκιμος 'Ασκληπιαδῆς καὶ οὐχ ἥπτον δόκιμος φιλόλογος. Άι ἐν τῇ «Λευκοθέᾳ» τοῦ φιλέλληνος γερμανοῦ "Ικεν (ἐν Διψίᾳ ἐν δυσὶ τόμοις, 1827) καταχεχωρισμέναι ἐπιστολαις διατριβαὶ τοῦ Κανέλου περὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας εἴναι μεταλλεῖον πολυτέμων εἰδήσεων περὶ τῶν 'Ελλήνων, τῶν διαλαμψάντων ἐν τοῖς γράμμασιν ἐπὶ τῶν γρόνων τῆς δουλείας. "Αμα καταρράγεισης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, δ Κανέλος, ληφθεὶς ὑπὸ μανικοῦ τῆς πατρίδος πόθου, κατέβη εἰς τὴν 'Ελλάδα, ἔνθα ἐποίησε τὸν θούριον «τί καρτερεῖτε» συγέγραψε δὲ καὶ ἐξέδωκε γρησμώτατον «βιβλιαράκι κατ' ἐρωταπόκρισιν περὶ διαφέρων ἀναγκαίων πραγμάτων». ἀλλὰ βάσκανος μοῖρα ἀπεστέρησεν αὐτὸν τῆς ζωῆς κατὰ τὸν φεβρουάριον τοῦ 1823 ἐν Κρήτῃ Συμμαθητὴς τοῦ Κανέλου ἐν Γερμανίᾳ, ιατρὸς καὶ οὗτος ἀριστος, διαπρεπής φιλόλογος καὶ ἀκάματος συνεργάτης τοῦ «Λογίου 'Ἐρμοῦ» ὑπῆρξεν δ 'Αθανάσιος Βογορίδης, ἐκ τοῦ ἐπισήμου βουλγαρικοῦ οἶκου. 'Ο 'Αθανάσιος καὶ δύο ἄλλοι ἀδελφοί του (ῶν ὁ πρεσβύτερος, πρώην καιϊμακής τῆς Μολδαύας, ἐσφάγη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Σιλιστρᾷ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως) ἐδιδάχθησαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν τῷ Λυκείῳ τοῦ Βουκουρεστίου, οὖ προέστατο τότε ὁ Λάμπρος Φωτιάδης. Τοσοῦτον δὲ ηὐδοκίμησεν δ 'Αθανάσιος, ὥστε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ περικλεοῦς ἀρχιδιδασκάλου, κατεστάθη ἐπὶ τινα χρόνον διάδοχος τοῦ Λάμπρου, καὶ ἐδίδαξεν αὐτόις τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, συγκαθηγητὴν ἔχων τὸν Κωνσταντίνον Βαρδαλάχον. 'Εν ἔτει 1811 ἐπορεύθη εἰς Βιένναν, εἰτα δὲ εἰς Βυρσούργου τῆς Βιωαρίας, ἔνθα τῷ 1816 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ιατρικῆς· διλήγω ὑστερον ἐπαγγήλθεν εἰς Βιένναν, κατὰ τὸν αὔγουστον δὲ τοῦ 1819 ἀπεδήμησεν εἰς

Παρισίους, δικαιολογικαὶ κατὰ τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1826. Αἱ φιλολογικαὶ κριτικαὶ καὶ ἄλλαι διατριβαὶ τοῦ Βογορίδου εἶναι ἀληθὲς κόσμημα τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ». Ἐμβριθής, πλήρης ἐλληνικῶν αἰσθημάτων, χρηστο-
γήθης, θεωρατής τοῦ Κοραῆ καὶ σφόδρα ὑπὲ τοῦ Κοραῆ ἀγαπώμενος, ὁ Ἀθανάσιος Βογορίδης ἐσεμνύνετο πρωταγορεύων ἔχυτὸν "Ελληνα
καὶ παχαίων ὑπὲρ τῆς Ἑλλαδῆς. Τότε τὰ διάφορα ἐν Τουρκίᾳ ὄρθο-
δοξα γραστιανικὰ ἔθνη ἔστεργον καὶ περιεῖπον τὰς ἐλληνικὰς παραδό-
σεις, πάντες δὲ οἱ Βουλγαροί, ὡς λέγει ἐν τῷ περὶ Μακεδονίας συγ-
γράμματι ὁ γάλλος Κουσινέρ (πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ
κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς καθ' ἡμᾶς ἔκατον ταετηρίδος) ἐνόμιζον ἔκυτοὺς
γνησίους "Ἑλληνας!

Τὴν πρώτην γύνιν πρὸς σύστασιν τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» ἔδωκεν ὁ Κοραῆς ἐν τοῖς προλεγομένοις εἰς τὸν Παραλλήλους Βίους τοῦ Πλαυ-
τάρχου. Πρώτος ὁ Κοραῆς προέτρεψε τὸν "Ανθίμον Γαζῆν νὰ ἐπιλέξῃ ταῖς ἐκδίσεως φιλολογικῆς ἐφημερίδος, προωθισμένης νὰ συλλέγῃ ὅ,τι
γρήσιμον καὶ ὡφέλιμον ἐκ τῶν γαλλικῶν, γερμανικῶν, ἀγγλικῶν καὶ
ἄλλων ἐφημερίδων «διὰ νὰ γένη ἐξ αὐτῶν ἀπάνθισμα κριτικὸν καὶ
ἀληθὲς μετακένιωμα ἀπὸ τὰ σοφὰ καυκία τῶν Εὐρωπαίων εἰς τὰ ἀπα-
δευτά μας καύκαλα». Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐθνωφελοῦς ταύτης ἐπιγειρή-
σεως προσῆλθεν ἀρωγὸς καὶ ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1810 συσταθεῖσα
«Φιλολογικὴ Ἐταιρεία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λυκείου» ἴδρυμα φιλομουσοτάτου
καὶ φιλογενεστάτου ποιμενάρχου, τοῦ πρώτην μητροπολίτου "Αρτης εἴτε
δὲ Οὐγγροβλαχίας, Ἰγνατίου, τοῦ εὐγενοῦς καὶ σοφοῦ ἐκείνου ιεράρχου,
οὗ τὸ ἀείμνηστον ὄνομα εὐγνωμόνιας πάντοτε θὰ εὐλογήται ὑπὸ τῶν
Ἐλλήνων. Ἐπὶ αἰσοίς οἰωνοῖς ἥρετο ὁ "Ανθίμος Γαζῆς ἐκδίδων τῷ
1811 τὸν "Λόγιον Ἐρμῆν". μετὰ πάροδον δὲ τριῶν ἐνιαυτῶν ἡ ἔκδοσις
διεκόπη ἐπὶ ἐν καὶ περιπλέον ἔτος, εἴτα δὲ ἐπανελήφθη τῷ 1816, τοῦ
Φαρμακίδου καὶ τοῦ Κοκκινάκη ἀναλαβόντων τὴν σύνταξιν. Καὶ ὁ μὲν
Φαρμακίδης ἀπεδήμησεν ἐκ Βιέννης τῷ 1818, δ δὲ Κοκκινάκης, τῇ
βοηθείᾳ τοῦ Κοραῆ καὶ ἄλλων πολλῶν ἑταίρων, κατώρθωσε νὰ παρα-
τείνῃ εὐκλεῶς τὸν βίον τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς
ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Κοραῆς οὖν μόνον ἴδιας ἔφερε συμβολάς τε
καὶ συμβουλάς πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» ἀλλὰ καὶ, παρὰ τὴν
συγήθειαν αὐτοῦ, ἐπέστελλε γράμματα πρὸς πλουσίους καὶ λοχυρούς "Ἑλ-
ληνας, αἵτων πάντων τὸν ἔρανον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐφημερίδος. "Αλλως δὲ,
ἡ ἔκδοσις τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» ἐγένετο καὶ κατὰ τοῦτο ὡφέλιμος, ὅτι:

παρέσχεν ένδοσιμον εἰς ἔκδοσιν καὶ ἀλλων φιλολογικῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, τοῦ «Φιλολογικοῦ Τηλεγράφου» ὑπὸ Δημητρίου Ἀ.εξανδρίδου καὶ τῆς «Καλλιόπης» ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Σταγειρίτου, δστις, θιασώτης ὁ τῆς μερίδος τοῦ Κοδρικᾶ, ἐφιλοξένει τὰς διατριβὰς τῶν ἀντιπάλων τῆς «κοραικῆς αἵρεσεως». Ὁ Κοραῆς ἡπίστατο ὅτι τὸ δημοσιογραφικὸν ἐπάγγελμα. ἦτο καὶ πάνυ δύληρὸν καὶ πάνυ ἐπίπονον. «Τὸ ἔργον τῆς ἐφημεριδογραφίας (ἔγραφε τῇ 13 ἀπριλίου 1819 πρὸς τὸν Κοκκινάκην) εἶναι φίλε, ἔργον βχρὺ καὶ δυσβάτακτον. Εἰς δλους ἡμᾶς τοὺς νῦν ζῶντας Γραικοὺς (χωρὶς ἔξχίρεσιν κάμμιχν) εἶναι ἔτι βχρύτερον. διότι αἱ δυνάμεις μας φυσικὰ εἶναι ἀκόμη νεαραί. Διὰ τοῦτο, φίλε, δλητοῦ σου ἡ φροντίς πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ τὴν αὐξήσιν τῶν δυνάμεων· καὶ τοῦτο γίνεται ὅχι τόσον διὰ τῆς συχνῆς ὅσον διὰ τῆς προσεκτικῆς ἀναγνώσεως καὶ γνῶσεως τῶν προγνωτικῶν μας πλουσίων θησαυρῶν. Η βελτίωσις τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» γίνεται μάλιστα ἐὰν προσέχετε νὰ οἰκειοποιηθεῖ συνεργάτας τοιούτους, δποῖοι εἶναι ὁ Βογορίδης καὶ ὁ Κανέλος, καὶ νὰ μὴ δέχεσθε ἀγεζετάστως τὰς πεμπομένας διατριβάς. Ἐνθυμᾶσαι τῶν σχολαστικῶν τὰς φλυαρίας ὅσας ἐπερίκλειεν ὁ παλαιὸς Ἐρμῆς. ἔφθασαν ἔως καὶ εἰς τὰς κομψείας τῆς ἀναστροφῆς τῶν προθέσεων («φιλολογίας πέρι»). Μὲ τοιοῦτον γραμματικὸν ὄφος ἔπρεπε καὶ ἡ λογικὴ των νὰ ἔναι «ὄνου σκιᾶς πέρι». Καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ παραινετικώτερον. «Χρέος ἔχω, φίλε, νὰ εἴπω καὶ πρὸς σὲ καὶ πρὸς τὸν πανσιολογιώτατον Θεόκλητον ποῖα εἶναι τὰ ἀληθῶς βλαπτικὰ τῆς ἐφημερίδος σας. Παρατηρῶ εἰς αὐτὴν, εἰς τὰ τελευταῖα μάλιστα τετράδια, μικρὰς διατριβὰς ἀληθῶς σχολαστικὰς καὶ τὸ χειρότερον ἀνδραποδώδεις, πεζὰς καὶ ἐμμέτρους. Δὲν μὲ λανθάνει ὅτι ἀναγκάζεσθε νὰ τὰς βάλλετε διὰ τὸν φόβον τῶν στελλόντων αὐτὰς, μὴ σᾶς γένωσιν ἔχθροι. Ἀλλὰ, φίλοι, ὁ ὄριθμὸς τῶν ἀναγινωσκόντων καὶ γινωσκόντων ηὔγειθη καὶ αὐξάνεται καθημέραν εἰς τὴν Ἐλλάδα· καὶ ὃν ἀκολουθήτε νὰ γεμίζετε τὸν Ἐρμῆν μὲ τὰς λογοδιαρροίας τῶν ζῶντων σωματικῶς εἰς τὴν δεκάτην ἐνάτην καὶ νοερῶς εἰς τὴν τριεκαίδεκάτην ἑκατονταετηρίδα, ὁ Ἐρμῆς σας, φίλοι, ἀποθυγήσκει». Ἀλλ' ὁ Κοραῆς ὑπελάμβανεν ἀνέκαθεν τὸν «Λόγιον Ἐρμῆγ» (οὐδαμῶς σχοπουμένων τῶν ἀτελειῶν καὶ ἐλλείψεων αὐτοῦ) ὄργανον συτελεστικώτατον εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους. «Τὸ μέγα μέσον, ή, ὃν θέλης, ἡ μεγάλη κουάλα, ὁ «Λόγιος Ἐρμῆς» (ἔγραφε πρὸς τὸν Ρώταν) ἀρχισε νὰ λαμβάνῃ τὴν δποίαν πρὸ πολλοῦ, ἐπεθύμουν μορφήν. «Οσοι λοιπὸν ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε τὴν ἀναγέννησιν τῆς ταλαιπωρευ

πατρόδος, πρέπει ὅχι μόνον νὰ μὴ ἐμποδίσετε τὴν παῦσιν τοῦ θείου τούτου μέσου, ἀλλὰ νὰ συνδράμετε εἰς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τελειοποίησιν αὐτοῦ. Ὁλίγας ἡμέρας ἔχω ἀκόμη νὰ ζήσω· ὅθεν παρακαλῶ μὲ δάκρυα (ὅχι διὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον μὴν ἀποτύχετε σεῖς τὸ πιθούμενον) καὶ σὲ καὶ τοὺς ὄμοιούς, νὰ κρίνετε τὸν «Λόγιον Ἐρμῆν» ώς τὸ μέγασας κανδηλῶν, μὲ τοῦ ὄποίου τὰς φλόγας μέλλετε νὰ κατακαύσετε τὸ πολυμορφοῦν καὶ πολυχέφαλον θηρίον τῆς ἀποθεευσίας. Ἀπὸ τὸ γυμνασίον τῆς Χίου ἐπίζω πολλὰ καὶ μεγάλα καλὰ, ὅχι μόνον διότι κυβερνᾶται ἀπὸ διδασκάλους σοφοὺς καὶ σωκρατικούς, ἀλλ' ὅτι καὶ κατὰ θεῖαν πρόνοιαν ἐφυτεύθη εἰς πόλιν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔμαθον παιζόντες καὶ γελῶντες νὰ κατορθώσωσι τὰ σπουδαῖα. Οἱ ἀστειότατοι Ἀθηναῖοι ἐλάχιμπρυναν τὴν Ἑλλάδα, ὅχι οἱ καυσοκαλυβῖται Λακεδαιμόνιοι. Ἰδίας περὶ τοῦ Θεοκλήτου Φαρμακίδου εἶχεν ὁ Κοραῆς ἀγαθὴν ὑπόληψιν. «Φανέρωσέ του (ἔγραφε πρὸς τὸν Κοκκινάκην) τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὸ λαμπρόν του δῶρου, τὸ διὰ τοῦ Πικκόλου σταλθὲν εἰς ἐμὲ τῆς Ἰακωβικῆς γρηγοριαθείας, καὶ μάλιστα ὅτι μὲ ἐτίμησε καὶ μὲ τὴν προεφώνησιν τοῦ τρίτου τόμου. "Οχι διὰ τὴν προεφώνησιν, ἀλλὰ δι' αὐτὴν τὴν Ἱερωτά· γν ἀλήθειαν ὄμολογῶ καὶ αηρύττιν, ὅτι ὠφελιμώτατον διὰ τοὺς νέους μας κόπον ἐκοπίασεν ὁ Θεόκλητος". "Οτε δὲ ἔμαθεν ὅτι ὁ Φαρμακίδης ἐκλήθη εἰς Κέρκυραν ώς καθηγητὴς, «ἥθελε μὲ λυπήσει μεγάλως (ἔγραφε πρὸς τὸν Κοκκινάκην) ὃν ἐπείθετο ὁ Θεόκλητος ν' ἀφήσῃ τὸν «Λόγιον Ἐρμῆν» ἔργον (κατὰ τὴν κρίσιν μου) ὠφελιμώτατον καὶ ἀναγκαιότατον εἰς τὴν παροῦσάν μας κατάστασιν, δι' ἔργον ἀλλο, ἵσως οὔτε τόσον ἀναγκαῖον οὔτε τόσης ὠφελείας πρόξενον. Σημεῖον καὶ τοῦτο τῆς ἀτυχίας τοῦ γένους μας. Μήν ἔχοντες πῶς νὰ θεραπεύσωμεν τὴν πτωχείαν μας, κόπτομεν ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τοῦ ἐνδύματος διὰ νὰ ἐμβαλώσωμεν ἄλλῳ μέρος, καὶ ἐκφράττομεν μίαν τρύπαν τὸν χρειώδη της φραγμὸν διὰ νὰ φράξωμεν ἄλλην». "Αλλοτε πάλιν γράφων πρὸς τὸν Κοκκινάκην, στηλίτεύει τοὺς ἐν Βυζαντίῳ σχολαστικούς. «Ἀκόμη κατὰ δυστυχίαν τὸ ταλαιπωρον γένος δὲν ἔλευθερώθη ἀπὸ δύο γένη ἀνθρώπων, ή (ἢν ἀγαπᾶς κάλλιον) ἀνθρωπίσκων. Τὸ ἐν εἶναι οἱ σχολαστικοί μας ἀπλῶς, οἱ ὅποιοι ὄμοιαζουσι τοὺς σχολαστικοὺς τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος. Εἰς τὸ ἀλλο περιέχονται, ὅσοι μετὰ τοῦ σχολαϊσμοῦ ἐγεννήθησαν καὶ Τσελεπῆδες. Τσελεπῆς στολισμένος μὲ καλὰ γραμματικὰ εἶναι ὅχι διπλοῦν ἀλλὰ μυριαπλοῦν κακόν. Πρέπει νὰ κατατροπώσετε τὰ τελευταῖα

σπαράγματα τοῦ ψυχορράγουντος θηρίου, τοῦ σχολαϊσμοῦ, δστις ἔχει τὰς
ρίζας του κρυμμένας εἰς αὐτὸ τὸ Βυζάντιον καὶ ἐκεῖθεν ἀδόλως τρέφεται
καὶ ζωογονεῖται». Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι οἱ ἐν Βυζαντίῳ διδάσκαλοι καὶ
θεολόγοι ήσαν οἱ πλεῖστοι ἀδυσώπητοι ἀντίπαλοι τοῦ Κοραή καὶ τῶν
Κοραιστῶν. Κατὰ τὸ τρίτον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ»
ἔτος, δο βυζαντίος εὐπατρίδης Ιάκωβος Ἡλίκος ὁ Νερουλὸς ἐξέδωκε τὰ
«Κοραιστικὰ ἡ διόρθωσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Γλώσσας, κωμῳδίαν εἰς τρεῖς
πράξεις διαιραμένην». ^{ΙΑΝΝΙΝΑ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΒΕΡΓΑΙΟΥ ΛΟΓΙΟΥ ΜΟΥΣΑΙΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΗΓΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗΣ} Ή κωμῳδία είναι, κατὰ μὲν τὸν Ἀριστοτέλην,
«μίμησις φαυλοτέρων» κατὰ δὲ τοὺς γεωτέρους «μίμησις πράξεως ἴδι-
ωτικῆς πεπλασμένης, ἐπιτηδεύουσα τὸ γελοῖον πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἥθους».
Ο μακαρίτης Ἡλίκος ἐπεζογράφησε κωμῳδίαν, οὐδεμίαν ἔχουσαν σύτε
δραματικὴν πλοκὴν οὔτε οἰκονομίαν, οὔτε «κινητὴν δύναμιν» σύτε ἄλλας
ἀρτυματικούς, γέμουσαν δὲ λοιδόρων καὶ κακομούσων σκωμμάτων, φορ-
τικῶν παιγνίων καὶ κακοήθων βωμολογιῶν. Ή θέλησε νὰ διακωμῷσῃ τὴν
τοὺς περὶ τὸν Κοραήν καὶ κατ’ ἔξοχὴν τοὺς συντάκτας καὶ συνεργάτας
τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ», πρὸς τοῦτο δὲ ἐπλασεν αὐθαιρέτως καὶ σκανδα-
λωδῶς πλείστας ὅσας κοραΐκὰς λέξεις καὶ φράσεις, ὅλως ἀλλοιορίας
τοῦ Κοραή καὶ τῶν διπαδῶν αὐτοῦ. Συγχωρεῖται μέχρι τινὸς εἰς τὸν
κωμῳδιογράφον νὰ δημιουργῇ κατὰ τὸ διοκοῦν λέξεις καὶ φράσεις, συμ-
μέτρους πρὸς τὸν λεκτικὸν χαρακτῆρα τῶν κωμῳδωμένων πρωσιώπων.
ἀλλ’ ὅταν, οὐδὲν φυλάττων μέτρου, ὑπερβαίνῃ τὰ ὅρια τοῦ πιθανοῦ καὶ
ἀληθιοφανοῦς, φωράται κωμῳδῶν ἑαυτὸν μᾶλλον ἢ τοὺς ἄλλους. Ο
Ἡλίκος ὁμολογεῖ ἐν τῷ προλόγῳ, ὅτι ἐπεχείρησε πολλὰς λέξεων μετα-
πλάσεις, κατὰ τὴν μέθοδον δηθεν καὶ τὴν γραμματικὴν ἀναλογίαν τῶν
Κοραιστῶν· προσεπάγεται δὲ ὅτι «αὐταῖς ταῖς λέξαις, δποῦ αὐτὸς πλάτ-
τει κωμικῶς ἐδῶ, ἀν ἥθελε ταῖς γράψει εἰς κάμμιαν διατριβὴν του,
σπουδάζωντας τάχα, ἥθελαν βεβχιότατα ταῖς ἀποδεχθεῖ οἱ γεννάδες,
καὶ ἥθελαν τὸν συγκατατάξει εἰς τὸν κατάλογον τῶν κατ’ αὐτοὺς σο-
φῶν». Δὲν ἐκθεατρίζει μόνον τὸ «ἄποῦ», τὸ «ἐντάμα» καὶ τὰ «θέλω
γραφθῆν, θέλω γενῆν» τοῦ Κοραή, ἀλλὰ κατασκευάζει πλήθος ἀλλων
φαντασιωδῶν λέξεων, φράσεων καὶ συντάξεων, δις διασύρει ὡς κοραΐκὰς,
ἐν ὧ οὐδεὶς τῶν περὶ τὸν Κοραήν ἐμελέτησε νὰ ἐπιτηδεύῃ τοιαῦτα
ἐξαμβλώματα. Χλευάζει ἐπὶ πᾶσι τὸν μητροπολίτην Ἰγνάτιον ὡς ἀνά-
δοχον καὶ προστάτην τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» πολὺ δὲ μᾶλλον κατασκώ-
πτει τοὺς ἐκδίδοντας τὴν καλὴν ταύτην «έφημερίδα τοῦ γένους». Τῶν
γλ. ευχαριστῶν δὲ τούτων ἡ ἀπειροκαλία είναι ἐφάμιλλος πρὸς τὴν

κακοήθειαν. Λέγει, π. χ. ὅτι, κατὰ τὸν Κοραϊστᾶς, «ἡ σωύρθισις ἦτοι διάρροια εἶναι λέξις ἐλληνικωτάτη, καθ' ὃσον ἡ λεγομένη διάρροια δὲν εἶναι ἀλλο παρὰ βαρβαρισμὸς καὶ σολοικισμὸς τῆς κοιλίας». ὅτι «ἡ τουρκικὴ λέξις «γκερίζι» εἶναι (κατὰ τὸν Κοραϊστᾶς) ἐπίσης ἐλληνικὴ, διαφθαρεῖσα ἀπὸ τὴν λέξιν «ἐχρυσεῖσι», σημαίνουσαν τὸν τόπον, διὰ τοῦ ὅποίου ἔξερχονται αἱ κοπρίαι». ὅτι «καὶ ἡ τουρκικὴ λέξις «κενέφι» σημαίνουσα τὸν ἀπόποτον, εἶναι ἐλληνικὴ». ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀπόποτος εἶναι τόπος κενὸς φωτὸς καὶ σκοτεινὸς ἔξεπιτηδες διὸ νὰ κρύπτεται ἡ ἀσχημοσύνη τῆς ἀφεθρωνικῆς ἐργασίας, ὥνομασθη ὑπὸ τῶν ἔκδοτῶν τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» κενόφως». ὅτι, ἐπὶ τέλους, «τὰ φύλλα τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» γραμμένου ὡς ᾧ καθάρσιον ἢ ὡς ᾧ ἐμετικόν, ἢ ὡς ᾧ κλυστήριον ἢ ὡς ᾧ κανθαρίδες, ἐπειδὴ τὰ φύλλα αὐτὰ εἶναι τραχέα καὶ ἀκανθωτά». Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια σεμνολογεῖ περὶ τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» διεύφανταστος ἐκ Βυζαντίου κωμῳδοποιὸς, σκαιῶς καὶ δι' ἐπιεικῶν ἀσεμνοτάτων κατσιλλαίνων τὸν ἀφιλοκερδῶς, σπουδαίως καὶ προθύμως ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς τοῦ γένους προκοπῆς. Καὶ ὁ μὲν 'Ρίζος φαίνεται ἐλθὼν δλίγῳ ὕστερον εἰς μετάνοιαν, ἀλλ' ὁ Κοραῆς δὲν ἔνόμισεν ἄδολον τοῦ κωμῳδογράφου τὴν μετάγνωσιν. «Τοῦ κωμῳδούντός με Ποστελνίκου (ἔγραψε τῇ 11 Ιουνίου 1814 πρὸς τὸν 'Αλέξανδρον Βασιλείου) ἔκαμες καλὰ νὰ μᾶς φανερώσῃς τὸνομα. διότις κρατεῖ ἐπιστολὴν αὐτοῦ ὁ Βάμβας, εἰς τὴν δποίαν δὲν ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἔξαγων τσελεπῆς οὔτος μὲν ὑψόνει εἰς τοὺς οὐρανούς. Δὲν αἰσθάνεται διπλακός μήτε τὸ αἰσχρὸν τῆς ἀντιφάσεως, μήτε διδει διπλακός εἰς τὸν Δούκαν καὶ τὸν κατὰ τὸν Δούκαν. . . . Ἀλλὰ μὴ γίνωμαι καὶ ἐγώ παχύδερμος διαπανῶν τὸν πολύτιμον καιρὸν εἰς τοιούτων ἀνθρωπίσκων μνήμην, εἰς τὸν δποίους ἀρκεῖ νὰ εἴπῃ τις τὸ «βάλλεις κόρακας». Καὶ αὖθις. «"Ισως νομίζεις εἰλικρινῆ τὴν μετάνοιαν τοῦ κωμῳδήσαντος ἡμᾶς· ἐγώ, φίλε, τὴν ὑπολαμβάνω ἀποτέλεσμα τῆς φυσικῆς εἰς τοιούτους θρασυδειλίας". Άλλὰ δικαιον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ 'Ρίζος ἐν τῷ Cours de Littérature Grecque Moderne (1827), ὡςπερ μεταγνοῦς τὰ πρόσθεν γεγραμμένα, πραγματεύεται τὰ κατὰ τὸν Κοραῆν λίαν εὐφήμως, εἰ καὶ περιπλέτει που εἰς χρονολογικὰ ἀμαρτήματα.

Μετὰ δωδεκάμηνον καὶ περιπλέον διακοπὴν, ἡ ἔκδοσις τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» ἐπανελήφθη τῷ 1816 ὑπὸ Θεοκλήτου Φιλοράχιδου καὶ Κωνσταντίνου Κοκκινάκη, οἵτινες, προσθεόμενοι τῆς συμπράξεως τῷ

λογίων 'Ελλήνων, ἀπέστειλαν ἐγκύκλιον γράμμα, ἐξαιτούμενοι ἐνὸς ἔχαστου τὴν φιλολογικὴν ἀντίληψιν. 'Αλλ' οἱ νέοι τοῦ «Λογίου 'Ερμοῦ» συντάκται μάτην ἡλπισαν ἐπὶ τὴν ἀγαθὴν καὶ φιλογενῆ πάντιν τῶν λογίων προαίρεσιν. Τὸ δινομα τοῦ Κοραῆ ὁσημέραι μεγάλυνόμενον, ἐξέκαυσεν ἔτι μᾶλλον τὸν φθόνον τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀντιπάλων, οἵτινες ἐκ παντὸς τρόπου καὶ πάσῃ μηχανῇ, ἐπειρῶντο νὰ δυσφῆμήσωσι τὸν ἄνδρα, πχντοίας κατ' αὐτοῦ χαλκεύοντες καὶ διασπειρούντες καταγγελίας καὶ διαβολίας. 'Ο Κοραῆς ἦτο τῆς 'Εκκλησίας ὁ λυμεών, τῆς γλώσσης δὲ φθορεὺς, τῶν πατροπαραδότων ἀρχῶν ὁ ἱαθιρέτης, τῆς εὐγενείας τοῦ ἔθνους δὲ βάσκανος δαίμων. Ὁργανα δὲ τοῦ Κοραῆ, φχνερά τε καὶ ἀφανῆ, οἱ περὶ τὸν «Λόγιον 'Ερμῆν» καταχθίζοντες συγγραφεῖς καὶ διδάσκαλοι, Τούτου ἔνεκεν, ὁ Κοδρικᾶς, δῆμος λαβῶν τὸ προμνημονευθὲν ἐγκύκλιον γράμμα, ὅπερ εἰλικρινεῖ τὴν προθέσει ἐπεμψεν πρὸς αὐτὸν οἱ νέοι τοῦ «Λογίου 'Ερμοῦ» συντάκται, συνέταξε μακρὰν καὶ ἀγέρωχον ἀπόκρισιν, ήν, παρὰ τὰ παραγγέλματα τῆς εὐγενείας, ἀπέστειλεν ὁ εὐγενῆς 'Αθηναῖος ἀσφράγιστον πρὸς τὸν «Λόγιον 'Ερμῆν», ἐτύπωσε δὲ καὶ κατ' ἴδιαν καὶ διέγειρεν ἐν Παρισίοις, πρὶν τυπωθῆ ἐν ταῖς στήλαις τοῦ «Λογίου 'Ερμοῦ» καὶ τοῦτο νοεῖται οἶκοθεν πρὸς μείζονα δῆθεν τοῦ Κοραῆ θύρων. 'Η ἔρις ἦτο κατ' ἐπίφασιν μὲν περὶ τῆς γλώσσης, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ ἀπέβλεπε μόνον εἰς προσωπικὰς μικροφιλοτιμίας, τῆς ἔριδος δὲ τὸ κύριον ὑπομόχλιον ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἢ διάθιερμος τῶν παθῶν ἔξαψις. 'Ο Κοδρικᾶς, ἀποκρινόμενος τῇ πρώτῃ ἀπριλίου 1816 εἰς τὴν «προσωπικῶς ἐπισταήσεισαν αὐτῷ ἐγκύκλιον εἴδησιν τῶν ἐλλογιμοτάτων (γράφει τρὶς ἢ τετράκις «ἐλλογιμοτάτων» ἀγνοῶν ὅτι τὸ ἰώτα τῆς παραληγούσης εἶναι βραχὺ) νέων ἐκδοτῶν τοῦ «Λογίου 'Ερμοῦ», καλεῖ θαυμάσιον τὸν σκοπὸν καὶ ἀξιέπαιγον τὸν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ζῆλου αὐτῶν. Θὰ ἐνόμιζε δῆθεν καύχημα ἔκυτον ἂν ἡδύνατο νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῆς φιλολογικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως· ἀλλὰ ἢ πρεσβυτικὴ ἥλικία του εἶναι μέγα ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀγαθῆς τοῦ ἀνδρὸς προκιρέσεως. «'Αλλ' ἐγὼ ἡδη ἐγήρασα (λέγει)· καὶ ἐγήρασα μὲν ἐκ περιστάσεως εἰς τὴν ξενιτείαν· ἡ ξενιτεία δινως δὲν μὲ ἀπεξένωσεν, οὔτε θέλει ποτὲ μ.' ἀποξενώσῃ, κατὰ διέθιεσιν, ἀπὸ τὴν φίλην πατρίδα μου· διεν ὡς ἀδιακόπιας συζῶν νοερῶς μεταξὺ τῶν ἐκ νεότητος συγήθιων καὶ οἰκείων δημογενῶν μου, εἶμαι, ἔτι μᾶλλον γηράσκων, προστετηκὼς εἰς τὰ πατρῷα ἔθη μα καὶ εἰς τὴν πάτριον γλώσσαν μου». Οὐδὲν ἦτορ οὖμως δύσερις ἀλλὰ φιλόπατρις γέρων, ὑποδυόμενος

σχῆμα Νέστορος, «λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ ἐκθέσῃ ἀπροσωπολήπτιως μερικὰς ιδέας προκαταρκτικὰς τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἐπιχειρήματος». Καὶ πριῶτον, «τὸ κύριον ἀπαιτούμενον μιᾶς δημοσίου ἐφημερίδος εἶναι (κατὰ τὸν Κοδρικᾶν) τὸ καθόλου ἔξευγενισμένον καὶ κοινῶς συνηθισμένον ὑφος τῆς διαλέκτου, καθ' ἥν ἡ ἐκθεσίς γίνεται· ὁ συγγραφεὺς ἢ ἐκδότης ἔνος περιοδικοῦ συγγράμματος εἶγαι πάνδημος συγγραφεὺς, καὶ, ὡς εἰπεῖν, γραμματικὸς τοῦ κοινοῦ τῆς ἔθνικῆς δημηγύρεως· ἀπαιτεῖται ᾧρα ἀπαρχιτήτως, καὶ ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὴν δλοκληρίαν τοῦ γένους αὐθεντικῶς, τὸ νὰ εἶναι αἱ ἐκφράσεις τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ γραμματικοῦ κοιναὶ, εὐγενικαὶ καὶ καθιερωμέναι ἀπὸ τὴν τῶν εὐγενῶν χρῆσιν καὶ συνήθειαν. Αἱ χυδαῖκαι λέξεις, αἱ γλωσσηματικαὶ ἐκφράσεις, αἱ ἀλλόκοτοι καὶ ἀλλοπρόσαλλοι φράσεις εἶναι ἐγκλήματα οὐσιώδη, τὰ ὅποια καὶ ὡς ἐγκλήματα καθοσιώσεως κατὰ τοῦ δημοσίου χράτους ἀσυμπαθῶς κατηγοροῦνται ὡς πρὸς ἓν αγραφέα δημόσιον (δ Κοδρικᾶς λέγων «γραφέα δημόσιον» νοεῖ τὸν γῦν λεγόμενον «δημοσιογράφον»). Καὶ τοῦ μὲν ιδιαιτέρου συγγραφέως, τὰ λάθη εἶναι σφάλματα ἀλλ' οὐχὶ ἐγκλήματα· τοῦ δὲ δημοσιογράφου τὰ ἀμαρτήματα εἶναι αὐτόχρημα στάσις κατὰ τοῦ καθεστῶτος πολιτεύματος. «Ο δὲ δημόσιος γραφεὺς, δστις ἐπαγγελματικῶς ἐπαναλαμβάνει, ὡς ἐκ μέρους δλου τοῦ γένους, νὰ κρίνῃ τὰ τοῦ ιδιαιτέρου συγγραφέως σφάλματα, διὰ νὰ φυλαξῇ τὴν κοινὴν παρακαταθήκην ἀλώβητον, ἀν εἶναι αὐτὸς δ ἕδιος γλωσσηματικὸς, κακοεπής καὶ κακόζηλος, ἀν δλος δὲν ἀνήκῃ εἰς τὴν δλοκληρίαν τοῦ γένους, ἀλλ' εἶναι κατ' ἔξαίρεσιν ἀφιερωμένος εἰς μίαν φατρίαν νεολογικῆς διδασκαλίας, αὐτὸς δὲν σφάλλει πλέον καθ' ἑαυτοῦ, κατ' ιδίαν, ἀλλ' ὑβρίζει δλον τὸ γένος, καὶ ἀγυποστόλως κατὰ τῶν κοινῶν παραδεδεγμένων νόμων τῆς ἔθνικῆς διαλέκτου ὡς ἀντάρτης ἀντιφέρεται». Ή ἀπ' ἀργῆς ἐκδοσίς τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» ἀπέτυχεν ἐξ δλοκληρού, κατὰ τὸν Κοδρικᾶν. Διατί; «Διότι τὸ ξενικὸν καὶ ἀλλόκοτον ὑφος τῆς ἐκθέσεως ἥτον, κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην τοῦ γένους μας, ἐν ἀπὸ τὰ ἀηδέστερα ἐλαττώματα αὐτῆς τῆς φιλολογικῆς ἐφημερίδος, καθ' ἥν ὡς εἰς νέαν πυργοποιίαν, συνέχεεν δ θεὸς τὰς γλώσσας τῶν συνεργῶν». Τί ποιητέον λοιπόν; Ή θεραπεία εἶναι πρόχειρος καὶ εὐκολωτάτη· δις ἀποπτύσωσιν σι περὶ τὸν «Λόγιον Ἐρμῆν» τὰς περὶ διορθώσεως τῆς γλώσσης ἀρχὰς τοῦ φατριάρχου Κοραῆ! «Ἀρχεῖ δ τῆς ἐφημερίδος ἐκδότης νὰ στοχασθῇ, δτι γράφει διὰ δλον ἐν γένει τὸ γένος, καὶ δχι διὰ μίχη

έλαχίστην μοῖραν αὐτούδικων διορθωτῶν, καὶ ἀκολούθως ὅτι χρεωστεῖ νὰ γράφῃ κατὰ τὸ κοινῶς συγηθισμένον ὕφος τοῦ ἐπικρατεστέρου μέρους τῆς ἔθνικῆς ἱεραρχίας τοῦ γένους καὶ ὅχι κατὰ τὸ αὐθαιρετον καὶ γλωσσηματικὸν ὕφος δύνα ἢ τριῶν γλωσσονόμων ἀτομικῶν». Ο Κοδρικᾶς ἀπαριθμεῖ διὰ μακρῶν τίνι τρόπῳ θὰ ἡδύγαντο οἱ συντάκται τοῖς «Λογίου 'Ἐρμοῦ» νὰ ἀνορθώσωστε τὸ ἀπογενεκρωμένον τῆς «ἔφημερόδος τοῦ γένους» ἀξίωμα. Δέον νὰ ἀποφεύγωσι· 1) «ὅλας ἐκείνας τὰς παραλόγους καὶ γελοίας διαρθώσεις τὰς ὄποιας αὐτόκλητοι νομοθέται (οἱ περὶ τὸν Κοραῆν) καὶ αὐτεπάγγελτοι καθηγηταὶ ἐτόλμησαν νὰ κάμουν εἰς τὰς πανδήμως συγηθισμένας ἐκφράσεις τῆς κοινῆς διαλέκτου τοῦ γένους μας· εἰς αὐτὰς συμπεριλαμβάνονται ὅλα τὰ εὐφυῶς (ὑπὸ τοῦ 'Ρίζου) διακωμαδηθέντα κορακιστικὰ, δηλαδὴ τὰ ἐλάδια, τὰ δέξια, τὰ ἐντάμα, τὰ ἐγρήγορα, τὰ εμπορῶ, τὰ ἐξεύρω, καὶ ὅλα τὰ ἰδικά των, τοσοῦτον μᾶλλον διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ἴδικά μας, καθ' ὅσων ἀποσπασμένα κακοζήλως ἀπὸ τὰ γραικοβαρβαρικὰ λεξικὰ τῶν συγγραφέων τῆς «Τουρκογραικίας» προβάλλονται ἥδη κακορέκτως ἐκ γέου ὡς νέαι διορθώσεις τῆς ἀρχαιοτάτης διαλέκτου μας». Ήδη ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ νουθετήσει διαφαίνεται τοῦ Κοδρικᾶς ἡ κουφόνοια, ἀγνοούμενος ὅτι τὰ ὑποκοριστικὰ «έλαδιον» «δέξιον» (καὶ οὐχὶ «δέξιον»), «δύρματιον» «δψάριον» κλ. εἶναι λέξεις ἔκπαλαι παραδεδομέναι, ὡς ἔνικι ἀπαντῶσιν ἥδη παρὰ τοῖς ποιηταῖς τῆς μέσης καὶ νέας κιωμαδίας καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς μαθηματικοῖς· ὅπα δὲ λέγει «περὶ τῶν γραικοβαρβαρικῶν λεξικῶν τῶν συγγραφέων τῆς Τουρκογραικίας» εἶναι ἀντικρυς γελοῖα, διότι ἡ *Turcograecia* τοῦ Κρουσίου δὲν περιέχει «γραικοβαρβαρικὰ λεξικά», οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι ὁ Κοδρικᾶς ἐξ ἀμαθίας ὑπενόησεν ὅτι τὸ *Glossarium Graecobarbarum* τοῦ ὀλλαγδοῦ Μεουρσίου (1614) καὶ ἡ *Turcograecia* τοῦ Κρουσίου (1584) εἶναι ἐν καὶ τῷ αὐτῷ σύγγραμμα!! Δεύτερον, ὁ «Λόγιος 'Ἐρμης» πρέπει νὰ ἀποσκορεκίσῃ «ὅλας ἐκείνας τὰς βιαρβαρικῶς ἔξελληγνισμένας χυδαιολογίας, ἢ κατ' ἐγγύριον γλῶσσαν ἴδιολογίας, εἰς τὰς ὄποιας συμπεριλαμβάνονται αἱ μαγειρικὲς ἐκείναις ἐκφράσεις, κακῶς λόγου χάριν, τὰ παραγεμμῖσματα, τὰ μετακενώματα (λέξεις τοῦ Κοραῆ), καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, τὰ ὄποιχ μακαρονικῆς γύτρας ἀπόζουσιν· ἐπίσης καὶ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἔξελληγνισμένους χιωτισμοὺς, οἱ ὄποιοι εἰς μὲν τὴν τετριμερένην οἰκιακὴν διμιλίαν προξενοῦν ἀπλῶς γέλωτα, εἰς δὲ τὴν σοβαρὰν καὶ σπουδαιολογικὴν φράσιν προξενοῦν ἀηδίαν καὶ δυσαρέσκειαν

οἱ Χῖοι δημολογουμένως εἶναι 'Ελλήνων ἀπόγονοι, καὶ ἀκολούθως ἡ ἑγχώριος γλώσσα τῶν εἶναι φύσει ἐλληνική· ὅλοι δημῶς οἱ ἀπόγονοι τῶν 'Ελλήνων δὲν εἶναι Χῖοι, μήτε ὅλη ἡ ἔθνικὴ διάλεκτος εἶναι χιωτική· ἡ ἔθνικὴ κοινὴ διάλεκτος διὰ τοῦτο εἶναι, καὶ λέγεται κοινὴ, καθ' ὅτι σύγκειται ἀπὸ λέξεις καὶ φράσεις ἀπολύτως κοινὰς, τὰς δποίας ἐπίσης μεταχειρίζεται καὶ ὁ Χῖος, καὶ ὁ Σμυρναῖος, καὶ ὁ Κρητικὸς, καὶ ὁ Κύπριος, καὶ ἐφεξῆς. Οἱ ιδιαίτεροι ἄρα ἴδιοι τισμοὶ μιᾶς ἐγχωρίου γλώσσης δὲν ἔχουν παυτελῶς χώραν εἰς τὸ κοινὸν ὕφος τῆς ἔθνικῆς διαλέκτου, δι' αὐτὸν τὸν ἀπλούστατον λόγον τοῦ ὅτι εἶναι κοινὸν καὶ ὅχι ἴδιαίτερον». 'Αλλα' εἰς τὸν γραφικὸν τοῦ Κοραῆ χαρακτῆρα δλίγιστοι εἰσέφρησαν «χιωτισμό»· καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ὅτι ὁ Κοραῆς μετήλθε λέξεις τινὰς ἐπιχωριαζούσας παρὰ μόνοις τοῖς Χίοις, μήπως καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ ἀναμορφωτοῦ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας, Λέσιγκ, δὲν ἐπιπολάζουσι πάμπολλοι ἴδιωτισμοὶ συγήθεις μόνον ἐν 'Αμβούργῳ; Κατὰ τρίτον λόγον ὁ «Λόγιος 'Ερμῆς» δέον νὰ ἀποκηρύξῃ, λέγει ὁ Κοδρικᾶς, «ὅλας ἔκεινας τὰς ἐκτρωματικὰς νεολογίας (δι ταλαιπωρος Κοδρικᾶς ἀγνοεῖ ὅτι ἡ λέξις «νεολογία» εἶναι ἐλληνοφανῆς μᾶλλον ἢ ἐλληνική!), αἱ δποῖαι ἀτεχνῶς (καὶ ἐνταῦθι συγχέει τὸ «ἀτεχνῶς» πρὸς τὸ «ἀτέχνως»!) ἐτερατουργήθησαν εἰς τὸ τῆς νέας γλωσσονομίας γραικοβάρβαρον ἐργαστήριον· τοιαῦται εἶναι, παραδείγματος χάριν, αἱ «μυθιστορίαι» αἱ «φρασεολογίαι» τὰ «ἡτρια» καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα τραγελαφικὰ ἐκτρώματα, τῶν δποίων μήτε ἡ μερφή, μήτε τὸ σχῆμα, μήτε ἡ ἔννοια εἶναι ὅρθη ἢ προσφυῆς εἰς τὴν γλῶσσάν μας». Τέταρτον... «ὅλην ἔκεινην τὴν δυσώδη βρωμολογίαν καὶ βωμολογικὴν κακολογίαν, τὴν δποίαν καὶ νὰ ἔκθεσω ἀγδιάζω· κακένας βέβαια δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι τὸ κηρύκειον τοῦ «Λογίου 'Ερμοῦ» εἶχε κατατήσῃ εἰς τὰ χέρια τῶν συνεργῶν του, ἵνα βδελυρὸν βρωμοχουλίαρον (ἐνθάδε ὁ σεμινὸς Κοδρικᾶς φωράται διὰ αὐτὸς οὗτος βωμολόχος ἐν ἦρον ω καταγγέλλει τοὺς ἄλλους ἐπὶ βωμολογίᾳ). Μὲ τὸ δποῖον ἀνακινοῦντες ἀδιακόπως τοῦ Αὔγείου τὰς κόπρους, καὶ τὰ χιωτικα πηλὰ, τὰ κατρακυλοῦσαν, κανθάρων δίκην, ἔως εἰς αὐτὸν τοὺς κόλπους τοῦ Διὸς ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξολοθρεύσουν τὴν ἀπογονίαν τῶν ἀετῶν, οἱ δποῖοι ἔμαθαν νὰ πετοῦν ὑψηλὰ, χωρὶς νὰ φοβοῦνται νὰ πέσουν· εἰς αὐτὴν τὴν βρωμολογίαν συμπεριλαμβάνονται δλαι ἔκειναι αἱ βωμολογικαὶ κακολογίαι, ὡς ἡ τῶν λέξεων ἀσωτία, ἡ λογοδιάφροια καὶ τὸ πάγτων αἴσχιστον, τὸ «πόργος»

Μουσῶν»· τῶν δποίων ἡ βλάσφημος καὶ κακοήθης χρῆσις οὔτε εἰς τὴν δμιλίαν τῶν εὐγενῶν οὔτε εἰς κάνενα εἶδος γραφῆς ἐπιτρέπεται». Πέμπτον, δπερ καὶ οὐσιωδέστατον, «δλας ἐκείνας τὰς σχοινικὰς μακροσχοινεῖς (τὸ «μακροσχοινεῖς» εἶναι κατασκεύασμα τοῦ Κοδρικᾶ) περιόδους, τὰς ἀναποδογυρισμένας καὶ ἀνεξαρτήτους φράσεις, καὶ τὰς ὡς ρόδια πηδήματα ὑπερβατὰ σχῆματα τὰς δποία μήτε ἡ κοινὴ χρῆσις μήτε ὁ φυσικὸς χαρακτὴρ τῆς κοινῆς διαλέκτου ἀνέχεται· ἡ διάλεκτός μας εἶναι φύσει ἀπλῆ, εὔρυθμος καὶ εὐφραδῆς, δθεν καὶ φύσει ἀποτροπιάζεται κάθε σκολιάν καὶ ἀνώμαλον κακεντρέχειαν (ἀφ' οὗ ὑπάρχει «κακεντρέχεια ἀνώμαλος» βεβαίως θὰ ὑπάρχῃ, κατὰ τὸν Κοδρικᾶν, καὶ «κακεντρέχεια δμαλῆ»!). Ἀν οἱ περὶ τὸν «Λόγιον Ἐρμῆν» θέλουσι νὰ εὐδοκιμήσωσιν ἐπὶ σοφίᾳ ἐν πᾶσι τοῖς «Ελλησιν, ἃς ἀποτινάξωσι πάσας τοῦ Κοραῆ τὰς διδασκαλίας. «Ο συγγραφεὺς (λέγει ὁ Κοδρικᾶς) πρέπει νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸ πνεῦμα του ἀπὸ δλην τὴν ἐπίρροιαν τῆς συστηματικῆς γεολογίας καὶ νὰ μιμηθῇ τὸ ὕφος τοῦ δειψηνήστου Εὐγεν εὸν τοῦ Βουλγάρεως (ἡγγίζει ὁ Κοδρικᾶς δτὶ τὸ «Εὐγένιος» ὡς γενόμενον παρὰ τὸ «εὐγενῆς» δὲν δέχεται διφθογγον, καὶ δτὶ τὸ «Εὐγένειος» σημαίνει τὸν ἔχοντα καλὰ γένεια). Ἡ, ἣν αὐτὸ δθελε τὸν φανῆ πολλὰ ὑψηλὸν καὶ εἰς αὔρον ἐπεξηργασμένον (καθὼς καὶ τῷόντι εἶναι) νὰ μεταχειρισθῇ κἄν τὸ ὕφος τῆς ἀρχορικῆς τοῦ Σκούφου ἢ τέλος πάντων, ἐκ τοῦ προχείρου, τὸ ὕφος Ἀθανασίου τοῦ Σταγειρίτου (ἐχθροῦ τοῦ Κοραῆ), τοῦ δποία τὰ συγγράμματα ὡς νεωστὶ ἐκδοθέντα εἰς Βιέννην τῆς Ἀουστρίας, ἀναμφιβόλως τὰ ἔχει ἀνὰ χεῖρας κάθε φιλομαθῆς». Τί δὲ δφείλει κυρίως νὰ πράξῃ ὁ «Λόγιος Ἐρμῆς» ἵνα ἀποβῇ ἐφημερίς ἐθνική; «Ἡ ἐφημερίς τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» (ἀποχρίνεται ὁ εὐγενῆς Ἀθηναῖος), διὰ νὰ ἀποκατασταθῇ ἐφημερίς ἐθνική, ἀναντιρρήτως πρέπει νὰ φανῆ συνθεμένη εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον κατὰ τὸ ἀγόθευτον καὶ συνηθισμένον ὕφος τοῦ ἐπικρατεστέρου μέρους τοῦ γένους μας. Μὴ δὲν θέλετε νὰ μεταχειρισθῆτε τὸ ὄποι, τὸ δποίον καίτοι ἐλληνικώτατον καὶ ἀρχαϊκὸν, εἶναι, δόγματι γλωσσονομικῷ, ἀφωρισμένον, ὡς Ἰταλικόν»; Τὸ ὄποι ἐλληνικώτατον! Τοῦτο τὸ δποῖο οὐδὲν ἀλλο εἶναι ἢ τὸ ὄποι, ἐν τῇ ληγούσῃ τετονωμένον! «Ἡμεῖς δλοι ἐν γένει ἀπὸ τὸν πρώτιστον μέχρι τοῦ ἐσχάτου, συνήθως τὸ μεταχειριζόμεθα καθὼς τὸ μετεχειρίσθη καὶ ὁ Ὁμηρος, καὶ ὁ Ἡσίοδος, καὶ ἐφεξῆς ὁ Πλούταρχος, καὶ ὁ Στράβων, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν τοῦ ἀγαβιβασμοῦ τοῦ τόνου, τὸν δποίον ἡ συνήθεια κατεβίβασεν. Ὁ ἔξοστραχισμὸς αὐτοῦ τοῦ ἀρχαϊκοῦ ἐλληνισμοῦ

δὲν εἶναι τῆς τωρινῆς γλωσσονομίας κατόρθωμα. Ο ἐπιστήμων Μοισιδᾶς Ἰώσηπος, εἰς δλην τὴν μπακκαλοφιλοσοφικήν του ἀπολογίαν δὲν τὸ μετεχειρίσθη παντελῶς, καὶ ὅλοι οἱ εἰς Λιβύην καὶ "Αμστερδαμ. Γραικοὶ πραγματευταὶ, πρὸ πολλῶν ἡδη γρόνων, μὲ τὴν ὄλότητα τὸ ἀπέρριψαν ἀπὸ τὰ τῆς ἐμπορικῆς κοινολογίας τῶν γράμματα. Διὸ καὶ ἐπαναλέγω ὅτι τοῦτο παντελῶς δὲν πειράζει. Τὸῦ ὑφος τῆς ἔθνικῆς μας διαλέκτου δὲν συνίσταται χωρίως εἰς τὴν χρῆσιν ἢ ἀποβολήν ἐνὸς μορίου. Εὐ φῷ ὅμως ἀποφεύγετε τὸ ὁ ποῦ ὡς ἀφωρισμένον καὶ μ' ὅλον ὅποι δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸ ὅτι, εἰμὴ καὶ ὅτι τὸ μὲν ἔχει τὸ ποῦ τὸ δὲ τὸ τι, τριγενῶς ἐγχλιγόμενον, πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ρυθμοῦ, μὴ λέγετε καὶ μὲν ὅλον ὅτι, τὸ ὅποιον εἶναι μία δουλοπρεπής μετάφρασις λέξιν πρὸς λέξιν τοῦ con tutto οἰδεῖταλικοῦ, καὶ ἀκολούθως ὡς ἀσυγχώστον καὶ εἰς τὴν παλαιὰν καὶ εἰς τὴν νέαν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον, δὲν εἶναι τελείως ὑποφερτόν. Ωσαύτως καὶ τὸ «πλέον παρὰ» καὶ τὸ «ἄλλο παρὰ» καὶ ἄλλα μύρια ἐξελληνισμένα ιταλικὰ χυδαιολογήματα τὰ ὅποια τιθόντι εἶναι μακαρονισμοί, όντα ἐπιτρέπεται νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ αὐτὸ τὸ φορτικὸν ξενολόγημα ὡς κανόνα τῆς γλώσσης μας». Κατὰ τὴν ἀλλόκοτον ταύτην διδασκαλίαν τοῦ Κοδρικᾶ, τὸ «πηγὴ» καὶ «πυγὴ» εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, σὺν μόνῃ τῇ διαφορᾷ ὅτι ἐκεῖνο μὲν γράφεται διὰ τοῦ ἥτα, τοῦτο δὲ διὰ τοῦ ὅ ψιλοῦ· ἐπ' ἵσης καὶ τὸ «κυφὸς» ἵσα δύναται καὶ τὸ «κωφὸς» καὶ δ «τρύγος» δὲν διαφέρει τοῦ «τράγος» ἢ κατὰ τὴν ἀλλαγὴν τῶν φωνηέντων! Μάτην ἐδίδαξεν Ἰωάννης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὃ τὰ τονικὰ γράψας παραγγέλματα, ὅτι «τὸ ἐκάστη λέξει τὴν δέουσαν προσῳδίαν τιθέναι συμπέρασμα σχεδὸν πάσης τῆς γραμματικῆς τυγχάνει μεθόδου». "Αν τὸ «ὅποι» διαφέρει τοῦ «ὅπου» μόνον κατὰ τὴν τόνωσιν οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν σημασίαν, αὐτὸ τοῦτο πρέπει νὰ ῥηθῇ τότε περὶ τοῦ «γόνος» καὶ «γονὸς», τοῦ «ἄγανον» καὶ «ἀγανόν», τοῦ «τρόχος» καὶ «τροχὸς», τοῦ «ούκουν» καὶ «οὐκούν» καὶ μυρίων ἄλλων, ὡν ἡ ἔννοια παραλλάσσει κατὰ τὴν παραλλαγὴν τῆς προσῳδίας. Τὸ δὴ χείριστον, ἀγνοεῖ ὅλως ὁ Κοδρικᾶς ὅτι τὸ «ἄλλο παρὰ» εἶναι φράσις οὐχὶ ιταλικὴ ἀλλὰ γηγενίως ἐλληνικὴ, μυριάκις δὲ εὑρηται παρὰ Πλάτωνι, Σενοφῶντι καὶ τοῖς δοκίμοις συγγραφεῦσιν, ὡς δύναται πᾶς τις νὰ παρατηρήσῃ εἰς τὰ λεξικὰ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης.

Ούτωσὶ διδάξας καὶ χειραγωγήσας τοὺς συντάκτας τοῦ «Λογίου Ηρμοῦ» ἐπὶ τὴν κατασκευὴν εὐγενοῦς λόγου ὑφῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς

τὴν ἀγροικὸν καὶ βάναυσον τοῦ Κοραῆ λέξιν, ὁ Κοδρικᾶς ἔξετάζει τὸ δεύτερον «ἀπαιτούμενον» πρὸς σύστασιν ἐθνικῆς ἐφημερίδος. «Αὐτὸ τὸ κατὰ δεύτερον μὲν λόγον, κατὰ πρώτιστον δὲ χρέος, ἀπαιτούμενον εἰς τὰ δημόσια περιοδικὰ συγγράμματα εἶναι ἡ πρὸς τὴν κοινὴν δόξαν τοῦ γένους τελεία ἀφοσίωσις τοῦ ἐκδότου, καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως ἄκρα φιλοτιμία καὶ μετὰ ζῆλου προσπάθεια· διὸ τοῦτο χρειάζεται καὶ ὁ νοῦς του καὶ ἡ διάνοιά του καὶ ἡ γνώμη του καὶ ἡ γλῶσσό του νὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἄκρων σέβας καὶ εὐλάβειαν διὰ τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν τῆς δλοκληρίας τοῦ γένους, εἰς τὴν δποίαν καὶ αὐτὸς ὁ Ἰδιος ἀτομικῶς συμπεριλαμβάνεται καὶ ἀπὸ τὸ ὄποιον κατ' ἐθνικὴν ὑπαλληλίαν ἔξηρται. Αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀπαραίτητον χρέος πρὸς τὸ κοινὸν, μὲ ἄκραν πίστιν ἀπαραβάτως φυλάττεται ἀπὸ δλους τοὺς δημοσίους συγγραφεῖς τῶν πεπολιτεύμενῶν ἐθνῶν, καὶ κἀνένας δὲν εἶδε ποτὲ μίαν ἐθνικὴν ἐφημερίδαν νὰ δημοσιεύῃ ὕβρεις καὶ κατηγορίας κατὰ τῆς κοινῆς καταστάσεως τῆς δλοκληρίας τοῦ γένους, πρὸς δὲ ἀναφέρεται, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ προμηθεύσῃ κλέος καὶ ἔπαινον εἰς μίαν ἀτομικῶς ἔξηρημένην φατρίαν μὲ τὴν δποίαν ἴδιαζόντως συγέχεται. Τῆς τοιαύτης κακοηθείας δῆμυνηρά παραδείγματα ἀνεφάνησαν μόνον εἰς τὸν διαστήνους χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Φράντζιας μεταξὺ τῶν ἀκεφάλων δημαγωγῶν τῆς δχλοκρατικῆς ἀναρχίας». Ο Κοδρικᾶς καθάπτεται ἀρρήτως τοῦ Κοραῆ δι· δσα οὗτος ἔγραψεν αὐθαιρέτως δῆθεν καὶ ἐπὶ τὸ δημαγωγικῶτερον περὶ τῆς δῆμυνηρᾶς τοῦ γένους καταστάσεως. «Οἱ καθ' ἡμᾶς αὐτεπάγγελτοι δημαγωγοί, δμοιοι μὲ τὰς «δημοσίους μοιρολογήτριας» τῆς Ἑλλαδος, αἱ δποίαι ἐπὶ καταβολῇ ὁβιοῦ κλαίουν καὶ θρηνολογοῦν τὰ τῶν ἀλλων δυστυχήματα, ἀδεῶς καὶ ἀγυποστόλως ἐκτραγωδοῦν «τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τοῦ γένους μας, τὴν κοινὴν ἀμάθειαν καὶ ἀποτύφλωσιν, τὸν βυθὸν τῆς ἀπαιδευσίας καὶ βαρβαρότητος» ἀπὸ τὸν δποῖον προσπαθοῦν νὰ τὸ ἀνορθώσουν μὲ τὰς προσφυεῖς διατάξεις τιων, ὡσὰν υὰ θῆσαν μέσα εἰς ὅλον τὸ γένος αὐτοὶ μόνοι ἔξ ἀποκαλύψεως θεόσοφοι». Σφόδρα σκανδαλίζεται δο Κοδρικᾶς, ἀναλογιζόμενος «ὅτι Ἐνας ἀπλοῦς ἀνθρωπος διογματίζει αὐτοδεσπότως, ὅτι τὸ κοινὸν τῆς δλοκληρίας ἐνὸς γένους, πολιτικὴν καὶ ἐθνικὴν ὕπαρξιν ἔχοντος, ἔχει χρέος νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς γνώμας καὶ συμβουλὰς δύο η τριῶν αὐτογόμων ἀτομικῶν (!) καὶ πῶς υὰ τὸν γνωρίσῃ ὅτι εἶναι φιλόκαλοι ἐν ᾧ η τοῦ καλοῦ διάκρισις δὲν ἔγινεν ἀκόμη γενική;» Ἐνταῦθα φιλοσοφεῖ δο Κοδρικᾶς μετὰ πλείστης ὅσης κουφότητος. «Τὸ κοινὸν καλὸν καὶ συμφέρον ἐνὸς ἐθνους, ως

σχετικὸν, δὲν διαχρίνεται εἰμὴ δυνάμει τῶν κοινῶν νόμων, οἵ δποῖοι παραστήνουν τὴν κοινὴν γνώμην τοῦ ἔθνους. «Νόμω καλὸν, νόμω κακὸν» ἔλεγεν δὲ Ἀβδηρίτης φιλόσοφος. Νόμος δέ ἐστι, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, δμολογία κοινὴ πόλεως. Εἰς ποίον ἀρχαὶ αὐτοδέσποτον κράτος ἐπιστηριζόμενος ἔνας ἴδιαίτερος ἄνθρωπος, ἥμπορεῖ νὰ τολμήσῃ νὰ ἀντειπῇ εἰς τὸν κοινὸν νόμον καὶ νὰ δογματίσῃ ὅτι τὸ κοινὸν ἔχει χρέος νὰ ὑπακούσῃ εἰς τοὺς αὐθαιρέτους νόμους δύο ή τριῶν, η καὶ δέκα ἀτομικῶν;» Ἡ δημαγωγικὴ τοῦ Κοραῆ φιλοσοφία ἀπειλεῖ τὰ πάντα νὰ κατεδαχθῇ καὶ αὐτὴν τοῦ γένους τὴν εὐταξίαν! Ο δὲ «Λόγιος Ἐρμῆς» διρυφόρος γενόμενος τῆς ἀνομίας καὶ ἀναρχίας, ης θιασάρχης εἶναι ὁ σοφὸς Χίος, ἀθετεῖ τὴν φιλολογικὴν αὐτοῦ ἐντολήν. «Ἡ ἐφημερὶς τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ», αἰσθανομένη δτι τὸ κυρίως χαρακτηριστικὸν τῆς φιλογενείας κάθε δμογενοῦς εἶναι η ἀνεπίληπτος συναίσθησις τῆς ὑπερτάτης ἀξίας τοῦ γένους, ἣν ἡθελεν ἀποκοιηθῆ ὅλας ἔκείνας τὰς δημαγωγικὰς Ἱερεμιάδας (τοῦτο τὸ κακόζηλον «Ἱερεμιάς» πρῶτος, νομίζομεν, ὁ Κοδρικᾶς εἰσήγαγεν εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν) ἣν ἀπορρίπτουσα ἀπὸ τοὺς ὄμους της τὸ δυσβάστακτον φορτίον τοῦ νὰ εἶναι ἐφημερὶς νομοθετική, ἡθελε περιερίσῃ τὸν ζῆλόν της εἰς τὸ νὰ ἀποκατασταθῇ ἐφημερὶς ἀπλῶς φιλολογική· ἣν, τέλος πάντων, ἡθελε μιμηθῆ τὰς φιλολογικὰς ἐφημερίδας τῶν πεπολιτευμένων ἔθνων, σὺνθεμία ἀμφιβολίᾳ δτι καὶ τὸ ἔργον θέλει εὐδοκιμήσῃ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θέλει ἀποβῆ ἀμοιβαίως χρήσιμον καὶ ἐπωφελές». Ἀλλὰ δὲ «Λόγιος Ἐρμῆς» εἶναι προσκεκολλημένος εἰς τοῦ Κοραῆ τὴν αἴρεσιν, ταύτης δὲ τῆς αἰρέσεως αἱ κακοδοξίαι εἶναι ὁ μέγιστος κίνδυνος «τῆς ὀλομελείας τοῦ ἔθνους». Ἔπι πᾶσιν ἀδικεῖ, κατὰ Κοδρικᾶν, τὸ ἐλληνικὸν γένος ὁ ἵσχυριζόμενος δτι ὁ Κοραῆς ἔχει τὸ πρωτεῖον παρὰ τοῖς συγχρόνοις «Ἐλλησι λογίοις· τοιοῦτός τις ἵσχυρισμὸς ἀντιβαίνει «εἰς τὴν ἀλοχληρίαν τοῦ ἔθνους»!!! «Ἐνθυμοῦμαι δτι πρὸ τριῶν η τεσσάρων ἡδη γρόνων, ἔνας τῶν ἐν Παρισίῳ ἐλληνιστῶν, ἀκδιδωντας εἰς μίαν ἐφημερίδα ἐν ἀρθρού περὶ τῆς τωρινῆς τῶν Γραικῶν καταστάσεως καὶ φιλοτιμούμενος νὰ ἐπαινέσῃ τὸν διδάσκαλον καὶ φίλον του Γραικὸν, ἐξεστόμησε δημοσίως, δτι «μεταξὺ τῶν παλαιῶν καὶ νέων Ἐλλήνων δὲν ἐφάνη ποτὲ κἀνένχει δξιος τοῦ νὰ συγκριθῇ κατὰ σοφίαν μὲ αὐτὸν τὸν σοφὸν ἄνδρα». Ἐρωτῶ λοιπὸν κάθε ἀδιάφορον δμογενῆ νὰ μὲ εἰπῃ, ἣν αὐτὴ η ἐκ μέρους ἐνὸς ξένου ὑπερβολὴ τοῦ ἐπαίγους κύρισε τὴν ἐκ μέρους τοῦ γένους μας ὑπόδληψιν τοῦ ὑποκειμένου ἔκείνου, η ἣν ἐσμίχρυνε τὴν ὑπόδληψιν τοῦ Πλάτωνος η τεῦ.

Εύγεν είου». Κατά τὸν Κοδρικᾶν, δὲ Κοραῆς δὲν εἶναι ἴχανὸς νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸ ἔκπαγλον ὕψος τῶν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν καὶ προπαρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα διαλαμψάντων σοφῶν Ἑλλήνων. «Δέν ίξεύρω (δὲ Κοδρικᾶς γράφει πάντοτε «ίξεύρω», δὲ Κοραῆς παῖςων ἐρωτᾷς αὐτὸν ἢν καὶ τὸ «ἔξαδελφος» πρέπει νὰ γραφῇ «ίξαδελφος») ἀν τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ σοφοὶ ἀναφύουσι αὐθημερὸν ὡς μανιτάρια. Ιξεύρω δημως ὅτι ὁ παρελθὼν αἰών, εὐτυχῆς συγέχεια τοῦ παρελθόντος, καθ' ὃν κρείττονι εὐδοκίᾳ, συνέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων, παρήγαγε πρὸς κοινὸν κλέος τοῦ γένους μας, Εύγεν είους, Θεοτόκας, καὶ Μπαλάνους διὰ τὴν φιλοσοφίαν, Μηνιάτας καὶ Σκούφους διὰ τὴν ῥητορικὴν, Νεοφύτους, Ἀνανίας, Δανιήλ καὶ Λάζαρους διὰ τὴν φιλολογίαν καὶ γραμματικὴν, Χρυσάνθους, Σαμουήλ καὶ Ἐφραίμ πατριάρχας, Κριτίας, Φωτίους καὶ Σεργίους διὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον· ἐν ᾧ ἡ χρυσῆ ἐποχὴ τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος δὲν ἐπλούτησεν εἰσέτι τὸ γένος μας μὲ κἀνένα ἐπιστημονικὸν ἢ φιλολογικὸν πρωτότυπον σύγγραμμα». Καλῶς θὰ πράξωσι λοιπὸν οἱ περὶ τὸν «Λόγιον Ἑρμῆν» βάλλοντες ἐς κόρακας τὸν φατριάρχην Κοραῆν καὶ τοὺς Κοραϊστὰς, καὶ ἐγκολπούμενοι τὰς περὶ γλωσσῆς παραδόσεις τῶν πατριαρχῶν Σαμουήλ τοῦ Χαντζερῆ καὶ Ἐφραίμ τοῦ Ἀθηναίου καὶ τῶν συγχρόνων μεγάλων διδασκάλων Φωτίου καὶ Σεργίου, ὃν ἀγνοοῦνται δυστυχῶς καὶ δὲ βίος καὶ τὰ κλασικὰ συγγράμματα.

Ἡ ωμὴ καὶ ἀτέραμνος τὸν Κοδρικᾶ ὄργὴ οὐδαμῶς κατέπληξε τοὺς συντάκτας τοῦ «Λογίου Ἑρμοῦ», γινώσκοντας ἡδη τὸ εὐερέθιστον καὶ φιλόκομπον τοῦ αὐτόχθονος Ἀθηναίου ἥθος. «Ἐκρινων δὲ εὔλογον νὰ ἀνατυπώσωσιν ἰδιαιτέρως τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Κοδρικᾶ (τετυπωμένην ἡδη ἐν Παρισίοις) συνεπισυγάπτοντες καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ὑπ' ἐκείνου γεγραμμένων. «Οσον ἡ ἀπόκρισις τοῦ Κοδρικᾶ εἶναι θρασεῖχ ἄμα καὶ κενή, τοσοῦτον ἡ ἀνασκευὴ εἶναι κοσμία καὶ στιβαρά. «Ἐκαστον μέλος τινὸς ἔθνους (λέγουσιν ἐν προοιμίῳ) ἔχει χρέος νὰ γράφῃ ἢ νὰ δημιλῇ διεῖς νὰ καταλαμβάνεται ἀπ' δλον τὸ ἔθνος, ὅταν ἡ Ὁλη τοῦ συγγράμματός του ἡ τῆς δημιλίας του ἔναι συνθεμένη ἀπὸ ἰδέας ἀναλόγους εἰς τὰς νοητικὰς δυνάμεις τοῦ Κοινοῦ· οὗτοι ἄρα οἱ γενικοὶ νόμοι εἰς τοιαύτην περίπτωσιν εἶναι ἀπαράβατοι· τούτους καὶ δυομάζομεν νόμους περὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἡμετέρων ἐννοιῶν· μερικοὺς, τοὺς περὶ τὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ λόγου πάθη. «Οταν λοιπὸν μέλος τι τοῦ ἔθνους, γράφον ἢ διαλεγόμενον μὲ πολλὰς ἢ ὄλγας μεταβολὰς, καταλαμβάνεται·